

Risicovol spelen:

Avontuurlijk spelen is iets wat alle kinderen doen en dat is een goed iets! Op school, op straat maar ook op Scouting. Avontuurlijk spelen wordt ook wel risicovol spelen genoemd. Wat is het precies en hoe ga je er als leiding, bestuurslid of scout mee om? Dit document legt uit wat het inhoudt en geeft je tips die je kan toepassen in de meeste Scouting situaties. Verder leggen we uit waarom het toepassen van risico bij het spelen van kinderen zo belangrijk is. Dit is natuurlijk ook interessant om te weten als je ouder, buurtbewoner of betrokken bent bij de vereniging. Zeker als scout waarbij je de wereld om je heen ontdekt komt tijdens de zoektocht naar avontuur risico's tegen op zijn pad.

Definitie:

Avontuurlijk spelen is het spel van een kind waarbij het de mogelijkheid krijgt om risico's op te zoeken. Spelen met risico's kan klein fysiek letsel tot gevolg hebben. Een scout (David) die met een zakmes een lepel uit een zacht stuk berkenhout snijdt is een goed voorbeeld van avontuurlijk spelen. David kan uitschieten met zijn mes en een verwonding veroorzaken in zijn been of hand maar toch laten we deze scout waarschijnlijk zijn gang gaan. Waarom doen we dit? Wat heeft deze scout eraan? Moeten we niet voorkomen dat er risico's zijn? En is dit gedrag van David eigenlijk wel spel? Laten we beginnen met die laatste vraag. Is dit spelen? Het simpele antwoord is ja! Een kind dat uit vrije wil (vrijwillig) met een activiteit bezig is waarvan de activiteit op zichzelf als doel kan dienen kan worden gezien als spel. Voeg hier een risicofactor aan toe, in dit geval dat de scout zich kan bezeren en je hebt risicovol spelen.

Vormen van risico:

David die met zijn zakmes bezig is beoefend spelen met gevaarlijke voorwerpen, in dit geval een mes. Naast deze categorie zijn er nog een paar categorieën. In totaal zijn het er acht. Je vindt ze ook terug op de bijbehorende infographic. Bekijk eens goed welke categorieën er allemaal zijn. Zo kan je ze makkelijker herkennen als je een scout er eentje ziet beoefenen.

Categorie:	Voorbeeld:
Spel op hoogte	Klimmen in bomen, muurtjes pioniertorens bouwen en speeltoestellen.
Spel met snelheid	Schommelen, skaten, hard fietsen en van een heuvel afrennen.
Spel met gevaarlijke voorwerpen	Messen, pijl en boog, hamers en spijkers.
Spel op gevaarlijke plekken	Spelen bij diep water of bij vuur
Ruig/ruw spelen (stoeien)	Worstelen, vechtend spelen en sabelen met stokken
Spel uit het zicht	Op ontdekkingstocht gaan, verstopperje spelen.
Spel met impact	Kussengevecht op een pionier paal of met een schommel tegen een paal aan schommelen.
Plaatsvervangend spel	Het kijken naar andere kinderen die risico nemen in spel.

De categorieën worden door verschillende kinderen op verschillende plekken toegepast en zijn niet alleen locatie maar ook leeftijdsafhankelijk. Kinderen die avontuurlijk spelen balanceren tussen de emoties spanning en plezier. Wordt een activiteit als te spannend ervaren dan zullen ze stoppen of hulp vragen. Wordt een activiteit niet leuk genoeg gezien dan zal er ook gestopt worden of wordt er

een element aan toegevoegd om meer spanning te creëren. Zo kan een scout die uit een boom klimt telkens een andere boom opzoeken om nieuwe spanning te creëren.

Probeer in je halfjaar planning te kijken of je voor alle vormen van risicovol spel ruimte hebt gemaakt. Komen alle onderdelen hierin terug, net zoals je met de activiteitengebieden doet.

Leeftijd:

Avontuurlijk spelen zie je terug in bij alle leeftijden. Om een aantal voorbeelden te geven zijn hieronder wat voorbeelden genoemd bij de leeftijd. Ook zie je de vormen van risicovol spelen die worden toegepast. In de tabel op de volgende pagina zie je voorbeelden per speltak.

Speltak	Vormen van avontuurlijk spel:
Bevers (5-7 jaar)	
Floris slingert aan een touw dat in de boom hangt. Hij klemmt een ballon tussen zijn voeten en probeert deze kapot te maken tegen de boom aan.	<ul style="list-style-type: none"> - Spel op hoogte - Spel met snelheid - Spel met impact
Welpen (7-11 jaar)	
Jelle legt een tak boven op het vuur om hogere vlammen te krijgen. Het is warmer dan Jelle had gedacht en hij trekt snel zijn hand terug. Tim ziet het gebeuren.	<ul style="list-style-type: none"> - Spel bij gevaarlijke plekken - Plaatsvervangend spel
Scouts (11-15 jaar)	
De Scouts hebben besloten een potje Vette Haas te doen. Hierbij moet een zak gevuld met touwen naar de overkant van het speelveld worden gebracht met een hoop gestoei als gevolg. Een paar scouts kijken toe en moedigen hun team aan.	<ul style="list-style-type: none"> - Trek en duw spel - Plaatsvervangend spel
Explorers (15-18 jaar)	
Senna en Liza worden 12km vanaf hun kampterrein in de Ardennen gedropt zonder hulpmiddelen behalve een kaart en een reflecterend hesje.	<ul style="list-style-type: none"> - Spel uit zicht
Roverscouts (18-21 jaar)	
Tijdens een roverscouts opkomst wordt er vanaf een boom op een springkussen gesprongen om vervolgens iemand aan de andere kant van het springkussen te lanceren.	<ul style="list-style-type: none"> - Spel met hoogte - Spel met impact - Spel met snelheid

Elke leeftijd kent zijn eigen uitdagingen als het gaat om risicovol spelen. Hoe je als leiding omgaat met de mate waarin je aanstuurt is belangrijk. Probeer vanaf de Explorer leeftijd scouts zelf na te laten denken over de risico's en de gevaren. Help ze als begeleiding in dit proces. Wat kan er gebeuren en zijn we daar mee akkoord? Wat kunnen we veranderen om het ernstige letsel te veranderen in een kleine kans op licht letsel.

Waarom?

Het simpele antwoord op de vraag waarom kinderen risico's nemen of opzoeken in spel is omdat het leuk is. Kinderen vinden de spanning die erbij komt kijken een fijn gevoel geven. Het kan zorgen voor een kriebel in de buik (spanning gevoel) of het maakt ze enthousiast. Kinderen zoeken bewust naar deze risico's hoeveel rubberen tegels of veiligheidsmatjes je ook neerlegt zullen kinderen risico's blijven zoeken. Dit geeft niet! Kinderen leren van de risico's die ze nemen in hun spel.

Lessen van de risico's:

Kinderen leren veel van de verschillende onderdelen van avontuurlijk spelen. Ze ontwikkelen vaardigheden specifiek op het onderdeel waar ze mee bezig zijn. Hoe vaker je klimt in een boom hoe beter je er in wordt. Hetzelfde geldt voor het werken met een zakmes. Hoe vaker je dit doet hoe beter je er in wordt en hoe minder groot de kans is op verwondingen. Dit geldt voor alle categorieën van risicovol spelen. Ook zijn er wat algemene voordelen te noemen.

- Kinderen leren omgaan met risico's. Door zoveel mogelijk risico's weg te halen uit het leven van een kind zal deze niet beter worden in het nemen ervan. Het leven zit vol met risico's een ook kinderen hebben recht om hier mee te leren leven.
- Kinderen worden zelfverzekerder. Kinderen leren dat het prima is om een fout te maken. Jezelf per ongeluk bezeeren is geen ramp en als er geen overbezorgde opvoeder 'wat erg!' of 'Oei, dat is vervelend' staat te roepen zal het de zelfverzekerdheid van een kind bevorderen. Zelfverzekerdheid is belangrijk, niet alleen voelt een kind zich beter, hij kan ook beter omgaan met anderen. Het taalgebruik wat gebruikt wordt bij kinderen die risicovol spelen is belangrijk.
- Omdat volwassenen tijdens risicovol spelen zich minder bemoeien met de gevoelens en emoties van kinderen leren ze beter hun emoties te spiegelen aan dat van leeftijdsgenoten. Dit helpt ze om hun sociale vaardigheden te ontwikkelen.
- Kinderen die risicovol spelen bewegen meer. Een risico vind je over het algemeen niet achter een tablet of laptop. Door het spel weer uitdagend te maken of te houden zullen kinderen meer bewegen wat weer goed is voor hun gezondheid, groei en ontwikkeling.
- Verder werkt risicovol spelen bij aan motorische vaardigheden, coördinatie, balans, creativiteit en navigerend vermogen. Allemaal vaardigheden die een scout goed kan gebruiken.

Gevaar ≠ Risico:

Om een inschatting te kunnen maken is het goed om het verschil te weten tussen gevaar en risico. Gevaar is een situatie door de ogen van het kind niet gezien wordt. Het is bijvoorbeeld het klimmen in een dode boom of een stuk glas wat in het bos ligt te slingeren. Risico dat kinderen kunnen zien kan worden opgedeeld in twee categorieën

Aanvaardbaar risico	Risico waarover nagedacht is. Het gevaar is niet weg maar het leerrendement of het plezier weegt hiertegen op.
Onaanvaardbaar risico	Risico waarover nagedacht is alleen weegt het leerrendement of het plezier niet op tegen het gevaar.

Het verschil tussen aanvaardbaar- en onaanvaardbaar risico is lastig te zeggen. De grote verschillen zijn duidelijk terug te zien. Springen van een hoge brug af is een onaanvaardbaar risico terwijl het springen van een lage boomtak een aanvaardbaar risico is. Het verschilt per persoon, hoe je kijkt naar opvoeding, wat je eigen ervaringen zijn en waar je bent opgegroeid. Er is geen pasklaar antwoord op welk risico genomen kan worden en welke niet. Je kan ervanuit gaan dat als het risico een schram, snee of een bult is dat dit een prima risico is. Ook een kans op kneuzing of kleine kans op een botbreuk is een aanvaardbaar risico als het opweegt tegen het plezier of leerrendement.

Ouders over risico's:

De ene ouder is de andere niet. De factoren die bij jou als leiding invloed hebben op het toelaten van risico's in het spel van kinderen, spelen ook bij ouders. De ene ouder vindt spel met een zakmes onaanvaardbaar terwijl een andere ouder het juist aanmoedigt. Het is belangrijk om je hier als vrijwilliger bewust van te zijn. Weet welke keuzes je maakt als speltak of groep en weet hoe je deze kan overbrengen naar de ouders. Waarom is jouw activiteit aanvaardbaar om te doen? In de onderzoeken over risico in het spel van kinderen komt vooral naar voren hoe belangrijk het is om de ouder te betrekken bij de keuzes die je maakt. Je kan een voorbeeld situatie neerleggen tijdens een oudermoment, hierbij kan je wijze op de activiteit en de bijbehorende risico's en wat het kind ervan leert.

Hoe kan je het als leiding toepassen?

Als leiding kan je op verschillende manieren risicovol spelen gebruiken tijdens je opkomsten. Met de volgende drie tips kan je gelijk aan de slag.

1. Ga erover in gesprek met je leidingteam en ouders. Wat vinden jullie aanvaardbaar risico? Welke activiteiten die jullie doen bevatten risico's en is hierover nagedacht? Misschien kom je er in dit gesprek wel achter dat er te weinig ruimte is voor risico's in het spel omdat jullie niet weten hoe het bestuur of de ouders er over denken. Het kan helpen om het gesprek met hen

aan te gaan. Misschien kom je erachter dat er te veel ruimte is voor risico of dat er nog onvoorzien risico in je scoutingspel zit. Dan kan je in het gesprek met het leidingteam of met ouders kijken wat aanvaardbaar is. Leer je team aan om kritisch te zijn op risico maar het niet te vermijden. Risico is onderdeel van de opvoeding en juist Scouting is een goede plek om ervan te leren.

2. Tel tot 30. Deze opdracht klinkt simpeler dan het is. Zie je een kind risico ondernemen en weet je niet zeker of het aanvaardbaar of onaanvaardbaar is tel dan tot 30. De kans dat het kind op dat moment zelf het risico al heeft ingeschat is groot. Hij heeft zijn activiteit misschien al aangepast of gestaakt. Ben je daarna nog niet zeker probeer dan het kind dan naar een andere activiteit te sturen. Probeer teksten zoals “pas op!” of “kijk uit” te vermijden. Je kan beter niks zeggen dan angstige boodschappen verspreiden. Ze helpen niet in het remmen van de activiteit en maken alleen maar onzeker.
3. Maak gebruik van vrij spel. Vrij spel is een spelvorm waarbij kinderen zelf mogen kiezen wat ze gaan doen. Het spel kan worden uitgebreid met losse elementen die worden toegevoegd. Denk hierbij aan autobanden, spijkers, hamers, pallets en al het andere wat kinderen kunnen gebruiken om te spelen. Deze spelvorm is een perfecte plek voor kinderen om risicovol te spelen. Het kost relatief weinig voorbereiding en kan worden gedaan met kosteloos materiaal. Vraag bijvoorbeeld bij de fietsenmaker of hij de fietsbanden die kapot zijn wil opsparen. Of bij een bedrijf in de buurt of je de oude pallets mag hebben.

Veiligheidsbladen

Veel situaties waarbij risico's in het spel zitten zijn al door verschillende professionals en scouts over nagedacht. Deze gedachtes kan je teruglezen in de verschillende veiligheidsbladen van Scouting Nederland. In deze veiligheidsbladen staan tips en adviezen voor het organiseren van programma's. Ze helpen inzien welke wetgeving er geldt en wat aanvaardbaar en onaanvaardbaar risico is. Als er voor een activiteit een veiligheidsblad is betekent dat niet gelijk dat je van de activiteit af moet zien. Wel moet je er even goed naar kijken of je aan alles hebt gedacht. Bekijk bijvoorbeeld eens het veiligheidsblad over het lopen van een dropping of de veiligheidsbladen over het waterwerk. De veiligheidsbladen vind je terug op de website van Scouting Nederland.

Kortom:

Kinderen spelen met risico's, ook bij Scouting. Dat is een goed ding! Het leert ze zelfstandigheid, motorische vaardigheden, coördinatie en balans. Het is belangrijk om hier als leiding over in gesprek te gaan met de ouders, tussen het team en met de jeugdleden. Stel jezelf de vraag wat vind ik van de activiteit en welke risico's zijn er? Leer jezelf tot 30 te tellen. Gebruik vrij spel in je activiteiten en ga over het onderwerp in gesprek. Breng kinderen niet in gevaar maar geef ze de vrijheid om te spelen met risico's. Ten slotte hebben alle kinderen recht op een bult.